

INTERVJU SA GLUMCEM RIFATOM RIFATOVIĆEM – „AKO DUGO GLEDAŠ U PONOR“

Zlo je uvek i svuda isto

► Predstava je rađena po motivima romana Enesa Halilovića. Zasnovana je na istinitim događajima iz Novog Pazara.

Predstava „Ako dugo gledaš u ponor“ je nastala po istoimenom romanu koji je govorio o dešavanjima u Pazaru 90.-ih. Autor romana je probleme prestavio tačno surovim kakvi jesu, bez ikakvog ulepšavanja i pakovanja u lepu foliju. Problemi se nisu u mnogome promenili ni danas, kao što nisu bili „lepši“ ni pre romana. Siromaštvo je oduvek isto (iz pozicije problema).

Silovanje je oduvek ogavno. „Uslovljenost na hleb“ i zvuči i izgleda strašno oduvek i izgledaće zauvek.

► Roman je adaptiran, koliko je u njemu „ostalo“ autentične Halilovićeve priče a koliko je do Pakovićevog rediteljskog postupka?

Zlatko je na samom početku procesa rekao da „ko hoće da čita roman, neka ga uzme da ga pročita“, tako smo krenuli u zajedničku dramaturgiju romana i iz njega izvukli probleme kojima ćemo se baviti u pozorišnom komadu. Koliko je uzeto od romana a koliko je ostalo, bih rado ostavio publici da pogleda predstavu i pročita roman pa da proceni.

► Rad sa rediteljem Pakovićem je uvek specifičan.

Odmah nakon premijere sam rekao da „svim kolegama želim da im se u životu desi rad sa Zlatkom“, pre svega iz razloga što Zlatko „voli“ glumce, ne uskraćuje im lične uglove posmatranja i odnosa prema problemima, staje uz glumca i razume ga, i ono što je moj najvažniji utisak, bavi se jačanjem zajedništva u ansamblu, i na tome sam mu posebno zahvalan.

► Sam reditelj Paković je izjavio u jednom intervjuu da je u romanu Halilović „lokalni problem predstavio kao globalni fenomen“. Na koji način?

Vidim to tako kako je Zlatko i rekao. Zlo je isto kod nas kao u Australiji, negde u Africi, Japanu, Rusiji ili Americi. Svuda se na silovanje gleda kao na strašnu i zakonski kažnjivu stvar, ili na „ucenjivanje na hleb, te zloupotrebu siromaštva“, kao na situaciju koju valja rešavati na svim nivoima, pa i kroz pozorište, radi podizanja svesti i direktnog i jasnog osuđivanja.

► Za ulogu Lisa si dobio Sterijinu nagradu i Joakima. Kako vidiš taj lik?

Ne volim da objašnjavam ljudima koga i šta igram. Više volim da to ljudima dođu i vide. Liso je neko koga možemo sretati na ulici i u životu. Liso je neko ko je kupio poziciju i status, neko ko je autoritativni vladar svega i svih koje je potčinio, neko ko je svoje komplekse srediio i uredio novcem i neko koga se ljudi realno plaše. (Ovo baš zvuči poznato i lako uporedivo sa mnogima sa i među kojima živimo).

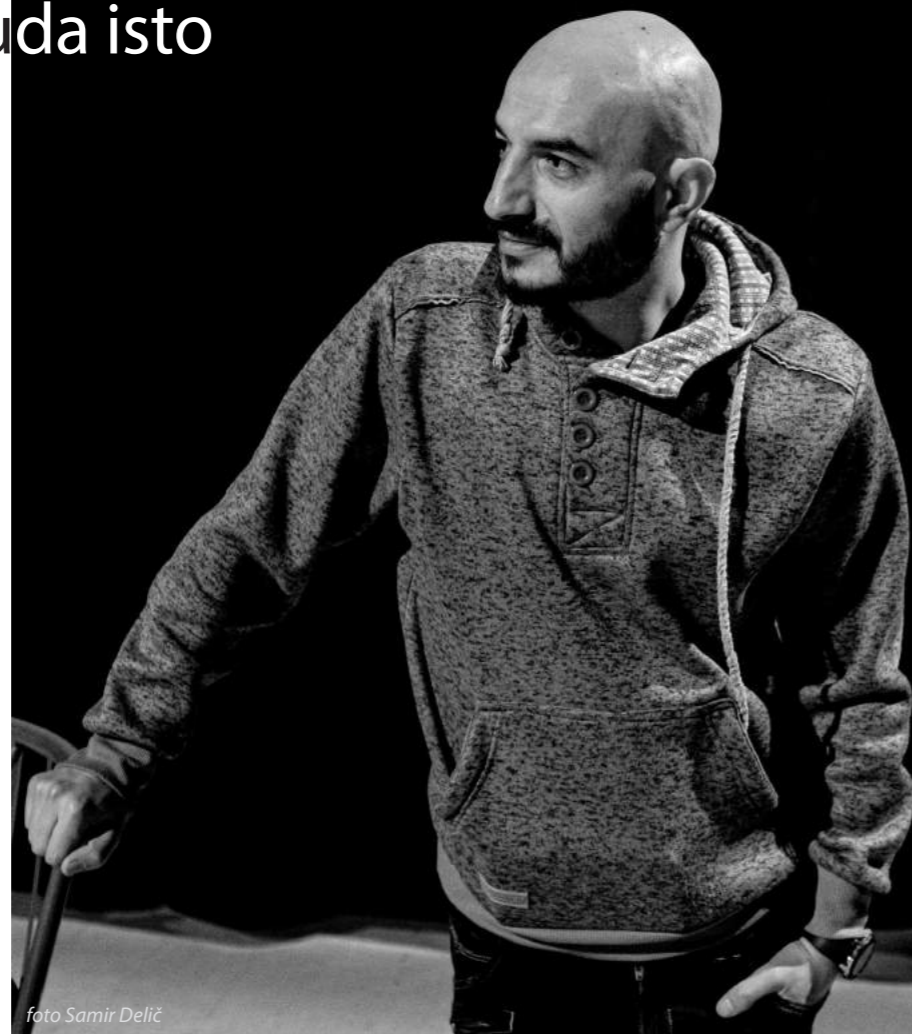

foto Samir Delić

► U jednom intervjuu si istakao da „usud nije samo siromaštvo“ već i duhovna, fizička i socijalna uskraćenost...

I fizička i socijalna uskraćenost su siromaštvo. Iz moje perspektive, ovo je posebno bitno za sve nas na Balkanu. Kad shvatimo da smo jedni drugima bitniji i bliži po svemu, od svih ostalih. Divan je primer sa početka pandemije koja nas je zadesila, kada su u pomoć pazarskim lekarima pre svih pristigle kolege baš iz Kragujevca. Kad krenemo sa tog nivoa odnosa jednih prema drugima, pa ga prenese na više nivoa, videćemo i pomoći sa nivoa, gde države balkanske pomažu jedne drugoj (primeri poplava od pre neku godinu). To mora da nam postane normalnost. Isti su to ljudi, pritom su prve komšije (a da ne pominjemo da smo do juče živeli i disali pod jednim pasošem). Odsustvo empatije nas ne čini duhovno, socijalno ili fizički bogatijim, a ematija prema najbližima nam svakako pomaže da se osećamo bogatim, čak i ako to nismo ili nam tako ne govore računici u bankama.

► Po tebi ova predstava inspiriše ljude i „zove ih na dobro“ i da je to „njen ključ“?

Ovo je „izvučeno“ iz reakcija ljudi sa kojima se srećem nakon odigrane, tj. odgledane predstave. Ovo zvanje na dobro proizilazi iz

osnovne potrebe čoveka da menja stvari na bolje, naročito kad im, kao u slučaju predstave, stvari predočite baš takvima kakve stvari jesu. Kad ih pozovete na odgovornost, kad ih pitate „šta misle“ i „šta bi oni uradili“. Nije kritika samo kritike radi, nego je kritika sa onim na kraju, da svi i možemo i moramo da radimo za dobro, da bi nam Dobro Bilo i Postalo.

► Predstave koje problematizuju pojave u društvu, posebno u lokalnoj zajednici, nose određeni rizik jer građani ne vole da se suoče sa problematičnom slikom sebe. Reditelji dođu i odu. Glumci i glumice su i u toku procesa ali i kasnije najizloženiji u zajednici u kojoj i sami žive i rade. Da li ste u tom smislu imali određenih problema u Novom Pazaru ili dilema u toku samog procesa?

Problema nije bilo, dilema uvek u procesu mora da bude. Naročito u komadima koji se bave problemima koje živimo svi i svuda.

Divno je da svi glumci u ovom komadu igraju beskompromisno, hrabro i snažno, da ih na kraju i ne zanima ništa osim komada.

Ne osuđuju nas u Pazaru (ako ste na to mislili), ponosni su i zaista se, publika koja nam dolazi u pozorište, ne stidi da nam i govore i pokazuju „koliko je njima bitno da „nas imaju“.

Zoran Mišić

BILTEN

Joakimfest 16 • broj 8 • 15. oktobar 2021.

DAN SEDMI – „I KONJE UBIJAJU, ZAR NE“

Pozorište je terapija i lek

foto Pablo Doroski

Razgovor sa upravnikom Narodnog pozorišta iz Bitolja, Ivanom Jerčićem i rediteljem Martinom Kočovski, vodila **Branislava Ilić**

► Onlajn premijera predstave *I konje ubijaju zar ne*, je bila u decembru prošle godine, dok je premijera sa publikom bila pre dve nedelje. Pre onlajn premijere niste radili osam meseci. Kako u takvim okolnostima „voditi“ jednu pozorišnu kuću i ima li straha od gubitka publike?

IVAN JERČIĆ: Tako je. Mi smo stali sa pripremanja na samo nedelju dana pre premijere kad je bila proglašena pandemija na

svetskom nivou. I imali smo pauzu sve do oktobra kad smo počeli da radimo na novoj, što se tiče brojnosti ekipe, manjoj predstavi. Dogodilo nam se da se dobar deo ekipe zarazio i onda smo i taj proces prekinuli posle samo tri nedelje, tako da je online premijera bila na kraju godine posle desetak dana proba u decembru. Tada smo i snimili predstavu. Što se tiče okolnosti, na početku sam bio optimista da će sve jako brzo da završi i da se vratimo nazad u pozorište, ali onda je svet stao. Bilo je dana kada u pozorištu nije ni pošta dolazila, niti se iko javljao. Svi planovi su propali i polako smo počeli da se spremamo za neizvesnost koju donosi budućnost i koju je na neki način najavila propala 2020-ta. Ne znam

šta je bilo jače. Dali strah od gubitka publike ili strah i neizvesnost od toga kako ćemo se vratiti nazad. U pozorištu u Bitoli su ljudi bili naviknuti da dosta rade, tako da je to donelo dodatne frustracije. Na moje ogromno zadovoljstvo imao sam i imam veliku podršku u ansamblu, tako da je slika u 2021 znatno koloritnija. Iza nas su četiri premijere, planiramo još tri do kraja 2021. Publika polako ispunjava salu, koja kod nas po protokolima može da primi 30 % ili oko 130 gledalaca. Pozorište nam je postalo terapija i lek.

► U poslednjih nekoliko godina ovo je treća predstava rađena po čuvenom komadu *Horasa Mekoja*. Miloš Lolić je režirao predstavu

u Beču, a nedavno je i Kokan Mladenović po autorskoj dramatisaciji Maje Pelević, radio predstavu u Podgorici. Kako ste se odlučili za ovaj naslov? Čiji je to predlog bio?

IVAN JERČIĆ: I u HNK Zagreb je postavljena dramatisacija romana, ali pre nekih 12, 13 godina... tako da nije slučajna ta sila koja nas balkance stalno iznova uvlači u taj krug i vrtlog i ako mogu tako da kažem, potreba da, kako se kaže u romanu, vidimo nesreću na licima drugih, kako bi mi bili malo srećniji i zadovoljniji. Ovde svakako veliku ulogu igra i činjenica da se roman smatra kao svojevrsna najava svih ovih silnih rijaliti programa koje svakodnevno gutamo, da bi na neki način iz neke voajerske pozicije zaboravili na naše probleme ili bolje rečeno na uzroke tih problema. Nažalost balkansko blato i govna u kojima smo zagazili se teško skidaju sa naših cipela... Tu negde su i razlozi zbog kojih smo se odlučili da radimo na ovom materijalu. Da probamo da napravimo predstavu o našoj generaciji. Naša sudbina je na neki način determinirana postupcima naših roditelja, kao što i nama sada fali odlučnosti da to blato i govna izbrisemo sa naših cipela i omogućimo sledećim generacijama da imaju čistiji put. Predlog da radimo na romanu je bio Martinov u dogovoru sa umetničkom direktorkom Ilinom Čorevskom. Ja se sa Martinom poznajem ceo život i radili smo pozorište još u srednjoškolskim danima, na našim počecima, tako da sam obručke prihvatio njegov predlog.

► *Kakvi su vam planovi za ovu sezonu? Da li je uopšte moguće planirati repertor u ovim okolnostima?*

IVAN JERČIĆ: Kao što sam pomenuo, čeka nas još nekoliko premijera do kraja ove godine. Planiramo repertoar i vraćanje u ži-

Ideja „bratstva i jedinstva“ nema rok trajanja

– *Rekli ste da je ova predstava na određeni način autobiografska ali i generacijska. Da se bavi osećanjem generacije u začaranom krugu. Mislim da se mnoge generacije 70-tih sa ovog nekad jugoslovenskog prostora tako osećaju. Mislite li da taj nesalomivi točak kači, dotiče i nove, mlade generacije ili oni žive i rade bez tih nasleđenih stega?*

MARTIN KOČOVSKI: Siguran sam da će predstavu razumeti i mlade generacije, na isti način na koji su mladi učesnici u ekipi razumeli teme koje obrađujemo u predstavi. Te teme nemaju pripadnost, generacijsku, državnu, one nemaju granice. Ideje: „bratstvo i jedinstvo“ i „Liberté, égalité, fraternité“ nemaju rok trajanja.

vot nekih naslova koje nismo dugo igrali, putujemo na nekoliko festivala do kraja 2021, a za 2022 imamo jako ambiciozne planove. Ne bih previše otkrivao, jer konkursi su u toku, pa nije ništa definitivno.

► *Koliko često rediteljke rade predstave u vašem pozorištu?*

IVAN JERČIĆ: Bitolj je oduvek predstavljao ulazna vrata u Makedonsko pozorište za mnoge kvalitetne reditelje, kako doma-

će, tako i iz regiona ali što se tiče rediteljki, ne tako često. U toku mog mandata radila je samo jedna rediteljka. Pregovarao sam sa dosta rediteljki ali nažalost pandemija nas je blokirala i neki od pregovora su propali, i de fakto su ove dve godine bile i još uvek su kompromis na neki način. Ali zato mogu da se pohvalim da je ženski deo ansambla, po mom ubeđenju, jači i konstantiji i zato su jaki ženski likovi, zaštitni znak našeg repertoara.

PRATEĆI PROGRAM JOAKIMFESTA

U okviru pratećeg programa 16. Joakimfesta, međunarodnog pozorišnog festivala u Kragujevcu održan je juče razgovor na Maloj sceni Knjaževsko-srpskog teatra „Sećanje na prof.dr Dragana Klaića (1950–2011)“. O poznatom teatrologu, profesoru na FDU i pozorišnom kritičaru govorili su Nada Kokotović, rediteljka i koreografinja (predsednica žirija festivala) i jedna od osnivača KPGT-a, prof. dr Ivan Medenica, teatrolog, kritičar i umetnički direktor BITEF festivala (profesor na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu) i prof. dr Mlena Dragičević Šešić, profesorka Menadžmenta u kulturi i Teorije masovnih medija Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu i šef katedre UNESKO-a za kulturnu politiku i menadžmenta Univerziteta u Beogradu koja se u razgovor uključila iz Maroka putem video linka.

Razgovor je moderirala Branislava Ilić, dramaturškinja i dramska spisateljica, selektorka ovogodišnjeg Joakimfesta.

Razgovor povodom desetogodišnjice od Klaićeve smrti, moderatorka Ilić započela je citatom iz pozorišnog časopisa „Scena“ koji je 2011 objavio profesor Boško Milin (koji je preminuo pre dva dana) i po kojem je Dragan Klaić nio „inspiracija mnogim teatarskim generacijama“.

Saradnica iz legendarnih dana osnivanja KPGT-a i bliska Klaićeva prijateljica Nada Kokotović, istakla je da je „teatar bio njegov biće“ kao i da je Klaić bio izuzetan čovek, naučnik, prijatelj i umetnik.

– Temeljnost je bila bitna Klaićeva karakteristika. Svemu je pristupao ozbiljno i naučno. Bio je vrlo precizan, kritičan, direktan i suptilan, rekla je ona.

Po Branislavi Ilić, Dragan Klaić je bio najomiljeniji profesor na FDU jer nije imao distancu sa studentima. Ivan Medenica je govorio o prvom delu njegove karijere, kada je kao profesor Istorije svetskog pozorišta i drame, a doktornat sa Jejl u Jugoslaviju i Srbiju „doneo“ drugačiji način predavanja i teatarske metodologije. – Komunicirao je sa studentima, inspirisao ih, animirao i razvijao kod njih teatarsko mišljenje. Bio je emotivan i teatralan u svom predavačkom nastupu i studenti su to voleli i cenili, naveo je Medenica, izdvojivši i neka od kapitalnih Klaićevih dela koja se i danas koriste kao udžbenici poput „Hronologije 4.000 godine istorije pozorišta“ ili „Pozorište i drama srednjeg veka“.

Dragan Klaić (1950–2011), istoričar pozorišta i kulturni analitičar

Bio je stalni saradnik udruženja Felix Meritis u Amsterdamu i predavao kulturnu politiku i umetnost na univerzitetu u Lajdenu.

Studije dramaturgije završio je u Beogradu, a doktorirao istoriju pozorišta i kritiku drame na Jejl univerzitetu u Sjedinjenim Američkim Državama. Radio je kao pozorišni kritičar i dramaturg, bio profesor na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu i Univerzitetu u Amsterdamu, a gostujući profesor u Americi, Budimpešti i Bolonji, direktor Holandskog Pozorišnog Instituta od 1992. do 2001. godine, suosnivač evropskog pozorišnog časopisa Evromaske. Bio je dugogodišnji pozorišni kritičar „Politike“, voditelj okruglih stolova na BITEF-u i saradnik Sterijinog pozorišta.

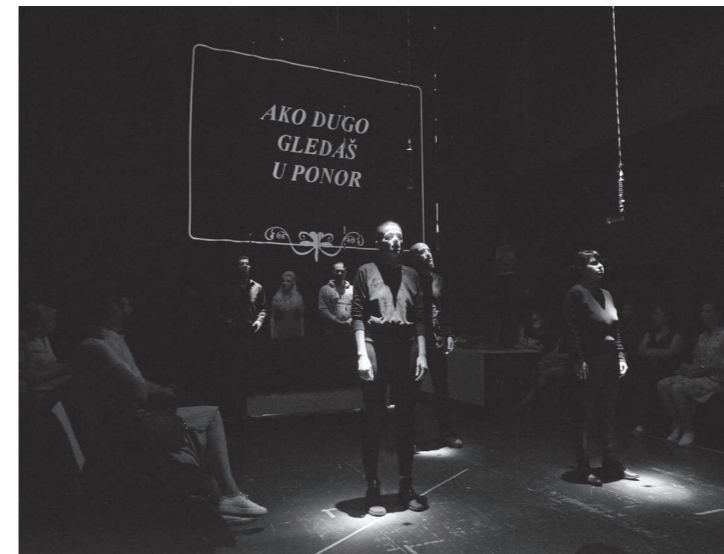
Večeras na repertoaru

15. 10 /20:00 / Knjaževsko –srpski teatar

Po istoimenom romanu Enesa Halilovića

AKO DUGO GLEDAŠ U PONOR

Autor i reditelj: Zlatko Paković

Produkcija: Regionalno pozorište Novi Pazar/ Kulturni centar Novi Pazar. (Srbija)

Trajanje: 85 minuta /bez pauze/

Napomena: Ograničen broj mesta u publici: 70

Kompozitor: Božidar Obradinović

Majstor svetla: Ejub Slezović

Majstor tona: Sead Župljanin

Video projekcija: Mirza Latifović

Dizajn plakata: Ajla Dazdarević

GLUMCI/HCE/DRAMATURZI-ŠKINJE: Anđela Marić

Lemana Binjoš

Sandra Miljković

Rifat Rifatović

Dušan Živanić

Hariš Sećerović

Vahid Džanković

Inspicijentkinja/suferka: Nermina Dugopoljac

Izrada kostima: Fetija Gilić

Dekorateri: Sead Torbić, Edina Starčanin

Rekviziter: Jahja Jusović

Organizator: Muzafer Župljanin

Izvršni producenti: Husein Memić, Seadetin Mujezinović

O PREDSTAVI:

Roman Enesa Halilovića, Ako dugo gledaš u ponor, ovenčan nagradom „Stevan Sremac“, zasniva se na istinitim savremenim događajima u Novom Pazaru. Priču prerano odrasle šesnaestogodišnje devojčice Nejre, koja na svojim rukama nosi teret siromaštva, finansijske odgovornosti porodice, pratimo do njenog punoletstva, kada se, usled svih strašnih okolnosti, njen život prerano završi.

Zlatko Paković, reditelj koji u svim sredinama u kojima radi, hrabro i beskompromisno otvara traumatične i bolne teme zajednice i ovog puta je nepogrešiv: „Sveža slika novopazarskih moćnika i njihovih poslova i dana, samo je deo grupe fresaka koja obuhvata čitavo srbijansko društvo – pokazujući njegovu kriminalizaciju, depolitizaciju, estradizaciju i pornografizaciju“.

Prateći njegovu nameru, čitav ansambl Novopazarskog pozorišta se svesno i hrabro, na sceni, izlaže zajednici u potrazi za istinom i zaključkom koji bi sve morao da nas zabrine:

„Ako se rodiš u siromašnoj porodici, i ako si pošten, ceo život provešćeš u bedi, argatujući samo da bi se jedva prehranio. Visoko obrazovanje ostaće ti nedostupno. Bićeš ponižen i potcenjen. Bićeš roba i rob, roba i robinja. Tvoja deca, i sama će biti roba i robovi“.

Predstava Ako dugo gledaš u ponor, je na 66. Sterijinom pozorju, osvojila šest nagrada, računajući i nagradu za najbolju predstavu.

REDITELJ O PREDSTAVI:

Tu se jedan lokalni problem pokazuje kao globalni fenomen. Nasleđe ima primat nad pravdom, imovina nad istinom, posed nad slobodom. Nasleđeni ekonomski status postaje sudbina: pripadnost klasi siromašnih postaje prokletstvo.

Naša predstava je ogledalo društva i njegovih normi. Potreslo nas je saznanje do kojeg smo došli da običaji sekularne i sakralne institucije postoje uglavnom da bi ljudi u njima sakrili svoju dušu od sebe. Gradu i gradovima, u Kulturnom centru Novog Pazara sazdali smo mesto gde građani mogu da se suoče sa sopstvenim dušama.

AUTOR ROMANA O PREDSTAVI:

Ako dugo gledaš u ponor je roman dijalog, poput antičkih dijaloga. Ta forma je odgovarala ovoj priči gde filozof daje zamajac, a Nejra, glavna junakinja, priča svoju istinu, odrastanje, zaljublivanje, poslove, glad i tugu. Svako od nas želi nekom da se poveri, jer niko nema takav poklopac na duši da može doveka čutati. Umetnost ima tu sposobnost da se hrani umetnošću i tako se umnožava a primer za to su drame, filmovi koji nastaju po romanima a vrlo često se romani hrane filmskim ili pozorišnim likovima. Sve je to jedan vrtlog umetnosti koji nama veoma prija.

REKLI SU O PREDSTAVI:

„Glavna funkcija dosledno sprovedene metateatralnosti u ovoj iskrenoj i snažnoj predstavi je dijalektička. Neprestani izlasci glumaca iz uloga otvaraju prostor diskusije i imaginacije, konstrukcije novih situacija i mogućnosti, popravljanja sveta. Pozorište se tretira kao eksperiment života, šansa da se on učini pravednijim. Smisao ovih različitih sredstava teatralizacije, prema Brehtu, jeste pokazivanje da svet koji oduvek poznajemo, svet koji je ogrezao u lažima, nepravdi, nasilju, vladavini nepravde i zloupotrebi moći, nije nepremisljiva datost“. (Ana Tasić, Politika)

PRVI PUT NA JOAKIMFESTU

Regionalno pozorište Novi Pazar osnovano je 2003. kao profesionalno pozorište i jedno je od najmlađih u našoj zemlji. Za sve ovo vreme urađeno je na desetine premijera pozorišnih predstava, koje je redovno pratilo više hiljada posetilaca na domaćoj sceni, te na gostovanjima u zemlji i inostranstvu.

Predstava Hasanaginica po tekstu Ljubomira Simovića u režiji Andrijane Videnović, po rečima teatrologa, proglašena je za jednu od pet najboljih predstava u 2013. Predstava Lavina po tekstu turskog pisca Tundžera Džudženolua u režiji Stevana Bodrože, po izboru kritičara Politike, izabrana je za jednu od pet najboljih pozorišnih predstava u 2020. godini. 2018. godine ovo pozorište i Novi Pazar bili su domaćini 54. Festivala profesionalnih pozorišta Srbije „Joakim Vujić“.

Kako je Novi Pazar višenacionalna i multikulturalna sredina, pozorište nosi i veliku odgovornost za očuvanje tradicije i kulture naroda i zajednica u ovom delu Srbije. Posebna pažnja poklanja se najmlađoj populaciji, tako da ovaj teatar godišnje realizuje interaktivne predstave za decu, i tom prilikom u pozorišnu salu u nekoliko dana igranja dođe više od pet hiljada dece, predškolskog i školskog uzrasta.

Neke od značajnih predstava koje je Regionalno pozorište realizovalo u proteklom pozorišnim sezonama: *Hasanaginica*, *Omer i Merima*, *Čelava pevačica*, *Bura*, *Otelo*, *Dežavi*, *Pinokio*, *Džinsko kolo*, *Žalosna svadba*, *Luda lova*, *Žak i njegov gospodar*, *Živi su nije smešno*, *Zbrka oko vuka*, *Nije lako biti dete*, *Da l je moguće brate Normane*, *Pepeljuga*...